

Třetí etapa průběžného hodnocení Programu Iniciativy Společenství EQUAL

**IREAS centrum, s.r.o.
Evasco, s.r.o.**

**Závěrečná zpráva
SHRNUTÍ**

Realizace:

IREAS centrum, s.r.o.

sídlo: Mařákova 292/9, 16000 Praha 6
kanceláře: Štěpánská 45, 110 00 Praha 1
tel./fax: +420 222 230 259
e-mail: potluka@ireas.cz
web: www.ireas.cz

EVASCO, s.r.o.

sídlo: Otická 369, 149 00 Praha 4 - Háje,
kanceláře: Rumunská 1, 120 00 Praha 2
tel.: +420 222 074 109
fax: +420 222 074 121
e-mail: marie.kaufmann@evaluation.cz
web: www.evasco.cz

Evaluační tým:

Oto Potluka	koordinátor projektu, spoluautor kapitoly 1; kap. 5; kap. 6
Marie Čaušević	kap. 4; kap. 7
Oldřich Čepelka	kap. 2; kap. 6
Petr Fanta	kap. 7
Rastislav Igliar	kap. 1
Marie Kaufmannová	koordinátor hodnocení inovativnosti; kap. 1; kap. 2; kap. 6
Viktor Květoň	koordinátor hodnocení principu partnerství; kap. 5
Petr Kučera	administrativní podpora evaluačního týmu
Emil Machálek	kap. 4
Martin Pělucha	koordinátor hodnocení implementace a koordinátor hodnocení principu mainstreaming; kap. 3; kap. 4
Tomáš Říčka	kap. 4
Jan Pavel	koordinátor hodnocení dopadů CIP EQUAL; kap. 7
Jiří Pstružina	kap. 5
Jan Radoš	administrativní podpora evaluačního týmu
Pavel Rousek	administrativní podpora evaluačního týmu
Vladimír Sodomka	kap. 4.; kap. 7
Radek Taptič	koordinátor hodnocení principu společného rozhodování; kap. 2; kap. 6

Seznam zkratek

Zkratka	Význam zkratky
CIP EQUAL	Program Iniciativy Společenství EQUAL
ČR	Česká republika
CS	Cílová skupina
EK	Evropská komise
ES	Evropské Společenství
ESF	Evropský sociální fond
ETG	Evropské tématické sítě (European Thematic Groups)
ECDB	Společná databáze CIP EQUAL
EU	Evropská unie
IS	Informační systém
LZ	Lidské zdroje
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj ČR
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MSSF	Monitorovací systém strukturálních fondů
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Monitorovací výbor
MZ	Monitorovací zpráva
NNO	Nestátní neziskové organizace
NPS	Národní podpůrná struktura
NTS	Národní tematické sítě
NVF	Národní vzdělávací fond
OP	Operační program/y
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
PWC	PriceWaterhouseCoopers
RP	Rozvojové partnerství/rozvojová partnerství
ŘO	Řídící orgán
SF	Strukturální fondy
TA	Technická asistence
VP	Veřejná podpora
ÚV ČR	Úřad vlády České republiky

Shrnutí

Shrnutí kontextu hodnocení a použitá metodologie

Třetí etapa průběžného hodnocení CIP EQUAL navazuje na předchozí evaluační aktivity CIP EQUAL a dále je rozvíjí. V rámci této evaluace byly hodnoceny základní principy CIP EQUAL inovativnost, mainstreaming, princip partnerství a společné rozhodování. Zároveň bylo provedeno hodnocení implementace programu a dopadů CIP EQUAL dostupných v době hodnocení.

Pro evaluaci CIP EQUAL byly využity jak kvantitativní, tak kvalitativní typy dat. V rámci desk research byly sebrány oba typy dat.

První typ dat byl získán zejména převodem odpovědí respondentů ve dvou dotazníkových šetřeních (141 a 25 respondentů) na číselný základ. Dále jako kvantitativní data byla využita data z IS MSSF Monit.

Získanými kvalitativními daty byly řízené rozhovory se zástupci RP, ŘO, NTS, NPS. Dalšími zdroji těchto dat byly expertní panely k jednotlivým tématům evaluace. V neposlední řadě byly využity i slovní odpovědi respondentů v dotazníkových šetřeních. Takto získaná data byla analyzována jak v rámci desk research, tak i pomocí statistických metod.

Shrnutí hodnocení principu inovativnosti

Principu inovativnosti a inovativním výstupům projektů je věnována nebyvalá pozornost ze strany Evropské komise jako k hlavnímu specifiku CIP EQUAL. Princip zaměřený na inovativnost jednotlivých řešení zdůrazňuje, že CIP EQUAL poskytuje podporu průkopnickým způsobům řešení nerovností a diskriminace v práci a v přístupu k zaměstnání, přičemž inovaci může představovat zcela nový přístup k dané problematice, ale i využití určitých nástrojů či postupů známých zatím pouze z jiné oblasti.

Úkolem rozvojových partnerství bylo vyvinout, ověřit a s pomocí dalších subjektů zavést, nové, inovativní nástroje pro odstraňování diskriminace a nerovností na trhu práce. V průběhu sběru a zpracování dat se ukázalo, že na výsledky evaluace principu inovativnosti mají hlavní vliv dvě okolnosti - neurčitost klíčových pojmů pro rozvojová partnerství a kvalita, úplnost a dostupnost dat z RP. Neurčitost a nejednoznačnost pojmu inovace způsobil určitou inflaci inovací, které sice v nějakém směru přidávají hodnotu k dosavadním produktům, aktivitám a postupům, ale většinou nemají ambici změnit strategii či politiku zaměstnanosti, respektive praxí uznávaný standard aktivit na trhu práce.

Málo se vyskytlo inovací v užším smyslu, jako změna procesu, produktu nebo prostředí, která prokazatelně odstraňuje diskriminaci nebo nerovnost na trhu práce, příp. která je ověřená a rozšířená či dokonce prosazená do strategií a postupů veřejné správy či jiných poskytovatelů služeb na trhu práce.

Hlavním faktorem, který napomohl vývoji inovací, byl zájem a potřeba konečných uživatelů a klientů. Při uplatnění inovací rozvojovým partnerstvím relativně nejčastěji pomohly úřady práce, Národní podpůrná struktura, místní samospráva a také zahraniční partneři v rámci TCA.

Při řízení projektů bylo zcela zásadní pravidelné připomínkování ze strany partnerů v rámci RP. Při realizaci projektů se vcelku rovnoměrně uplatnily všechny hlavní způsoby: zapojení cílových skupin, pravidelné připomínkování ze strany partnerů v RP, inspirace a konzultace se zahraničními partnery i spolupráce s externími partnery. Přímé zapojování cílových skupin do rozhodování o projektu či o jeho dílčích aktivitách byla pro většinu institucí a organizací v RP nástrojem novým, který se v průběhu realizace učily využívat. Z aktivit ŘO, NPS a NTS posilovaly účinnost inovativních nástrojů hlavně semináře, osobní konzultace a on-line materiály.

K faktorům ve vnějším prostředí projektů, které bránily vývoji inovativních nástrojů či vedou ke snížení jejich účinnosti patří především průběžné změny podmínek ze strany NPS a ŘO, neadekvátně vysoká administrativní zátěž a přemíra informací a pokynů ze strany ŘO a NPS. Dále nedostatečné a nesystémové financování a finanční náročnost, nemožnost pružně reagovat na změny a zvláště vnímaná nedostatečná celostátní publicita CIP EQUAL a publicita o společensky znevýhodněných skupinách. Organizace v RP by uvítaly méně podrobnou regulaci, větší prostor či méně striktní podmínky. NPS se podle nich příliš orientovala na formální správnost i malých úkonů a rozvojovým partnerstvím odčerpávala síly při plném vývoji a následném uplatnění inovací.

Z rozboru 77 validovaných produktů vyplynulo, že nejčastěji byly validovány metodiky, dále jednotlivé kurzy a informační materiály, zejména publikace. Jde vesměs o produkty, které se dají snadno rozšiřovat zejména v rámci první fáze horizontálního mainstreamingu.

Shrnutí hodnocení implementace a administrace CIP EQUAL

Během Akce 2 a 3 se podle názoru evaluátora 3. etapy průběžného hodnocení CIP EQUAL výrazněji projeví problémy v nejasném a nepřesném vymezení aktivit a celkové původně předpokládané role NPS včetně nedostatečného pochopení experimentálního charakteru programu CIP EQUAL. V programovacím období 2007–2013 bude nezbytné co nejpřesněji formulovat úkoly a možnosti ŘO ovlivňovat subjekt plnící roli podpůrné struktury v obdobných programech financovaných z ESF v rámci smluvního zabezpečení s ŘO programu. Účelem je zlepšit a ujasnit prostředí vzájemných vazeb mezi implementačními subjekty daného programu. Intenzivnější zapojení soukromoprávních subjektů (tj. včetně neziskových organizací) do implementace programů financovaných z ESF se jeví jako perspektivní možnost zvyšování účinnosti a efektivnosti vynakládaných prostředků, ovšem za předpokladu velmi dobře nastaveného a definovaného smluvního zajištění. V tomto směru je nutné zvážit, zda chce jít ŘO cestou intenzivnějšího usměrňování činnosti NPS formou metodických pokynů (toto by bylo možné také zahrnout do smluvního zabezpečení), či se spoléhat pouze na vymezený okruh úkolů ve smlouvě s privátním subjektem, která nemůže nikdy postihnout veškerou složitost a nabyté zkušenosti z průběhu vlastní realizace programu. Kombinace plnění metodických pokynů v rámci smluvního zabezpečení může být v tomto smyslu dobrým řešením.

Jako problematická se jevila administrativní stránka na projektové úrovni. Proto je nezbytné u obdobných programů zjednodušit administraci projektů a dokládání různých podkladů pro technické a finanční monitorovací zprávy. Toho je možné dosáhnout prostřednictvím zmapování nutných předpokladů pro administrativní kapacitu potenciálních žadatelů před

uvedením jednotlivých výzev a upozorněním na tyto aspekty ještě v průběhu přípravy projektové žádosti.

ŘO by měl v programovacím období 2007–2013 nastavit do manuálů řízení provádění vlastní analýzy personálních potřeb, a to minimálně s pololetní periodicitou v rozsahu podle kapitoly 5.3 Manuálu řízení CIP EQUAL. Dále by měl průběžně provádět analýzu, revizi a systematické utřídění metodik, výkladů, příruček, pokynů, a to z hlediska věcného a časového tak, aby byly aktuální podle legislativy platné v určitém období.

Indikátory mainstreamingu jsou nastaveny odlišně ve srovnání s ostatními klasickými indikátory u jiných programů financovaných ze SF. Vzhledem k tomu, že nejsou stanoveny cílové hodnoty a až následně se vyplňují údaje k vymezeným indikátorům, je komplikované hodnotit úspěšnost mainstreamingu, protože každá NTS má jiný cíl. Klíčovou podmínkou pro průběžný kvalitní monitoring mainstreamingu je kontinuita ve výkladu jednotlivých indikátorů. Jakákoliv změna indikátorů a zejména jejich výkladu v průběhu jejich sběru vede v menším či větším měřítku k nekonzistentním finálním datům a k demotivaci subjektů, které je mají plnit. V rámci aktivit sběru dat došlo k nejzávažnějším problémům spojeným zároveň i s interpretací jednotlivých indikátorů na úrovni programu v době, kdy se indikátory přepisovaly z papírové verze do elektronické.

Shrnutí hodnocení principu mainstreamingu

Z hlediska definování zodpovědnosti za praktickou implementaci principu mainstreamingu se v České republice uplatňoval model mainstreamingu založený zejména na aktivitách NTS a RP, i když základní odpovědnost v otázce mainstreamingu na národní úrovni přebírá ŘO. S ohledem na toto zjištění je nezbytné, aby ŘO CIP EQUAL vytvořil rámcové dohody s dalšími ŘO operačních programů financovaných z ESF v programovacím období 2007–2013 o možnostech další publicity a praktické aplikace dosud validovaných inovativních produktů, a to na všech úrovních politiky.

Ze strany ŘO byly jako mechanismy podpory realizace konceptu mainstreamingu využívány zejména zahraniční zkušenosti pro validaci inovativních produktů a pro oblast implementace CIP EQUAL, koordinační skupina NTS, dlouhodobá účast expertů v NTS, realizace konferencí a vytvoření databáze dobré a špatné praxe. Ze strany NPS lze poukázat na průběžné aktualizace Národní mainstreamingové strategie a vytváření zpráv o její implementaci, možnosti využití help-linky zástupci RP, na metodickou podporu při provádění mainstreamingu, koordinaci jednání a aktivit NTS. Používané mechanismy ze strany RP závisí na charakteru a zaměření aktivit daného projektu. V rámci nejkomplikovanějšího vertikálního mainstreamingu jsou používány kontakty na regionální a národní představitele prostřednictvím speciálních produktů pro potenciální spolupráci různých institucí, ovšem účinnost těchto aktivit do značné míry snižují problémy při komunikaci s lidmi z rozhodovací sféry a případná nejasná politická situace či konkurence s jinými aktuálně řešenými politickými tématy, která mají momentálně větší význam.

Z hlediska potřeb RP, NTS a ŘO byla národní mainstreamingová strategie průběžně aktualizována a upravována tak, aby byla pro aktivity uvedených subjektů relevantní. Národní mainstreamingovou strategií je možné považovat za komplexní strategii, která aspiruje na zahrnutí všech podstatných vlivů, procesů a faktorů vstupujících do procesu

mainstreamingu na národní úrovni. V novém programovém období 2007–2013 byly vytvořeny podmínky a prostředí pro udržitelnost nastavených aktivit CIP EQUAL na národní úrovni. S ohledem na zmíněný dlouhodobý charakter komplexnosti mainstreamingu je nezbytné, aby ŘO operačních programů financovaných z ESF byly aktivně zapojeny do těchto sítí.

Zvýšený důraz na koordinaci strategie vertikálního mainstreamingu ze strany ŘO na jaře 2008 lze hodnotit velmi pozitivně, protože předchozí koordinace tohoto procesu na úrovni NTS nebyla postačující. V tomto smyslu musí ŘO velmi pečlivě sledovat, řídit a podporovat hlavní aktivity vertikálního mainstreamingu v poslední fázi realizace CIP EQUAL, i když zodpovědnost za mainstreaming dílčích produktů mají stále jednotlivá RP.

Z analyzovaných mechanismů podpory RP při provádění mainstreamingových aktivit se jako nejúčinnější jeví zejména zvýšená podpora metodického vedení a aktivní účast ŘO na mainstreamingu na úrovni programu během roku 2008, změna v chápání „kontrol na místě“ ze strany NPS, tj. zdůraznění role kontrolora jako potenciálního konzultanta a poradce pro RP, aplikace zkušeností CIP EQUAL v programovém období 2007–2013 v rámci OP LZZ (národní/programová úroveň mainstreamingu) a telefonní informační help-linka. Naopak jako velmi málo účinné se jevílo relativně pozdní zpracování metodických příruček a pokynů pro RP a snaha o zdůraznění regionální dimenze fungování NTS.

Národní tematické sítě jsou koncipovány v plném souladu s tematickým přístupem. Pokrývají všechny prioritní oblasti, přičemž RP jsou stálými členy NTS. V ČR bylo ustanoveno šest NTS. Po rozjezdu NTS a jejich zajištění ze strany NPS se tato uskupení jeví jako velmi přínosná platforma pro sdílení informací, tvorbu tematických podskupin, které domlouvaly společný postup. Obecně je ovšem nutné upozornit na fakt, že situace je velmi odlišná v rámci jednotlivých NTS, neboť u některých NTS jsou cíle nastaveny velmi široce a nebylo možné sjednotit všechna zapojená RP do realizovaných aktivit.

Od posledního čtvrtletí roku 2007 dochází k validaci produktů vytvořených v rámci CIP EQUAL, přičemž hlavní vlna validací proběhla až v 1. čtvrtletí roku 2008. Některá RP neměla k březnu 2008 validovány téměř žádné produkty. Toto zpoždění znamená méně času na mainstreaming. Dosud provedené validace jsou zpravidla úspěšné.

RP by měla být připravena na to, že vertikální mainstreaming je dlouhodobější záležitostí a některé kroky budou činit i v období, kdy již nebudou podporována z prostředků CIP EQUAL. Při realizaci vertikálního mainstreamingu bude nutné využít jak formalizovaných postupů, tak i neformálních kontaktů s politiky a úředníky. Mezi nejúčinnější mechanismy pro diseminaci dobré praxe lze zařadit zejména koordinaci aktivit vertikálního mainstreamingu ze strany ŘO, dlouhodobé zapojení expertů do činnosti NTS a podporu přenosu vyvinutých produktů k uživatelům a připomínkování přípravy nové generace programů ESF během období 2007–2013 řídicím orgánem CIP EQUAL.

Provedená šetření prokázala, že RP a NTS v převážné míře uplatňují princip mainstreamingu jako cíleného tlaku na politiky a tvůrce legislativy prostřednictvím diseminace příkladů dobré praxe a publikace ze svých inovativních aktivit spíše pasivními způsoby (tisk, publikace, brožury, příručky, internetové stránky apod.). Nedostatečně se stále využívá aktivních metod působení na tyto subjekty, zejména formou aktivního zapojení do řešení problému již v průběhu realizace projektu a přímého a osobního kontaktu s nimi.

Shrnutí hodnocení principu partnerství

Evaluace principu partnerství se zaměřila nejen na tradiční hodnocení procesních záležitostí fungování partnerství, ale v řadě aspektů hodnotitelé analyzovali současné i potenciální budoucí dopady partnerství a jejich typů. Klíčovým cílem bylo zhodnocení přínosu principu partnerství pro zdárnou implementaci CIP EQUAL. V rámci evaluace je zkoumána přidaná hodnota a synergický efekt principu partnerství stejně jako účinnost a reálná efektivita jeho naplňování.

Je nutné zdůraznit, že zkušenosti různých typů institucí a organizací v České republice v realizaci projektů postavených na principech partnerství nelze považovat za významné. To je ovlivněno především historickým vývojem, v němž pojem partnerství a jeho aplikace v praxi mezi různými institucemi řešícími společný záměr nebyl dlouho známý.

CIP EQUAL dlouhodobě napomáhá získávat různým institucím zkušenosti z realizace společných záměrů. Společná realizace projektu podporuje dlouhodobou spolupráci partnerů do dalšího období a na dalších úkolech spojených s vývojem nových nástrojů pro boj s diskriminací a nerovnostmi. Dopady programu a zejména principu partnerství jsou proto širší a budou se pravděpodobně projevovat po skončení fungování programu tím, že budou v ČR vznikat partnerství založená nejen na projektové platformě. Princip partnerství napomáhá sdílení informací mezi zúčastněnými institucemi a jejich vzájemné spolupráci. Napomáhá tak naplňování i ostatních principů. Nejlépe hodnoceným dopadem podle samotných RP je dopad na inovace.

Na základě provedených analýz lze konstatovat, že změna struktury partnerů by však celkově ve většině případů výrazně neovlivnila postup vývoje inovativních produktů a současné složení RP je dostatečné pro plnění všech požadavků CIP EQUAL. Co se týče struktury partnerství, nelze říci, že by existoval nějaký obecný vzorec pro vytvoření optimálního partnerství ani v případě struktury pro jednotlivé tematické oblasti. Úspěšnost RP daleko více záleží na iniciativnosti jednotlivých členů RP a jejich ochotě spolupracovat.

Naprostá většina institucí zapojených do RP je plně spokojena s nastavením rozhodovacích mechanismů v RP, resp. k nim nemá žádné výhrady. Současně však bylo zjištěno, že čtvrtina partnerských organizací se aktivně nepodílí na rozhodovacím procesu i když možnost mají. Podle názoru evaluátora tím je částečně zpochybněno naplňování principu partnerství a v takových případech se jedná spíše o (dílčí) spolupráci institucí. Pasivita při rozhodovacím procesu byla zjištěna zejména v případě institucí veřejné správy. Provedené analýzy dále potvrdily, že stále se zvyšující zkušenosti s aplikací principu partnerství v České republice pozitivně podporují intenzitu komunikace a umění spolupráce.

Administrativa projektu a podávání monitorovacích zpráv a s tím spojená finanční neflexibilita jsou stále považovány rozvojovými partnerstvími za největší a nejčastější problémy při naplňování principu partnerství. Na druhou stranu je nutné konstatovat, že situace je lepší než na počátku fungování CIP EQUAL. To je způsobeno zvyšujícími se zkušenostmi jednotlivých členů RP a především jejich leaderů. Za další, nicméně již menší překážky jsou považovány nedostatek předchozích zkušeností, nesrovnatelnost odborných znalostí u jednotlivých partnerů či motivace partnerů ke spolupráci.

Zkušenosti ukazují, že velké množství partnerů zapojených do projektu může vést k problémům ve vzájemné koordinaci činností a prosazování inovací. V početně větších RP byla prokázána vyšší souvislost s pasivitou některých dílčích partnerů. Pro budoucí

vytváření RP je důležité, aby byly zapojeny všechny typy organizací, které jsou pro řešení daného problému z hlediska regionálního i sektorového klíčové. Jako další překážku v naplňování principu partnerství lze označit ukončení partnerství ze strany jednoho či více partnerů RP, a to zejména v případech, kdy šlo o partnery provádějící klíčovou aktivitu.

Vliv na úspěšnost a dlouhodobou udržitelnost výsledků partnerství má forma realizace partnerství a síla participace partnerů. Vyšší míra participace s sebou přináší dlouhodobější udržitelnost výsledků partnerství. Je však náročnější na organizační a komunikační schopnosti vedoucí organizace. Z tohoto pohledu je patrný posun v České republice, kde se postupně přesunuje váha na decentralizovanou formu od centralizované formy partnerství. Patrné je to zejména na ochotě řady organizací v RP spolupracovat s institucemi, které dříve považovaly za své konkurenty. Decentralizovaná forma rozhodování je velice významná při rozhodování s dlouhodobějšími dopady, protože může snížit náklady spojené s implementací rozhodnutí a samotné rozhodnutí je do praxe uváděno rychleji.

Velkou přidanou hodnotou partnerství je budování a posilování důvěry mezi organizacemi. Vytvořit vývojový tým v oblasti začleňování znevýhodněných skupin na trh práce, což je případ většiny projektů v EQUALu, je složité a trvá to určitou dobu. Z toho důvodu se jeví jako velmi přínosné zkušenosti z 1. kola CIP EQUAL, ale i dalších akcí a programů, kdy vznikla řada partnerství a mnoho institucí mělo možnost získat první zkušenosti s realizací společného záměru několika institucí. Podle názoru evaluátora bude mít CIP EQUAL podobný efekt v programovacím období 2007–2013, do něhož se dobré vzájemné zkušenosti partnerů (případně celých RP) mohou přenést, a tato upravená partnerství mohou pokračovat v započatém vývoji nových produktů.

Shrnutí hodnocení principu společného rozhodování

Cílem principu společného rozhodování je podpořit vyloučené skupiny lidí, aby převzaly zodpovědnost a kontrolu nad svými životy. Současně je cílem změnit systém a přístupy a umožnit znevýhodněným skupinám zapojení na trhu práce a do společnosti.

RP často splývá spolurozhodování zástupců cílových skupin s jakýmkoliv jejich zapojením do aktivit RP. Fakt, že cílové skupiny jsou předmětem péče či jiného působení, nemusí nijak souviset s jejich skutečným podílem na rozhodování o dalším vývoji a uplatnění inovativních nástrojů. Nepozorovali jsme v tomto ohledu kvalitativní inovaci a zdá se, že při běžném způsobu rozhodování leží iniciativa téměř plně na vedoucí organizaci RP. Většina partnerů přijímá podklady příjemce po diskusi a s dílčími změnami (či bez nich), příp. obstarává dílčí podklady.

Princip společného rozhodování je těsně spojen s principem inovativnosti, neboť program spojuje strategii zaměstnanosti se strategií odstranění sociálního vyloučení, což je náročný úkol vyžadující nové myšlení a přístupy. Téměř polovina RP využívá oproti Akci 1 některou novou formu zapojení cílových skupin. Nejedná se většinou o formu společného rozhodování, ale o účast, příp. jinou participaci na výsledcích, aktivitách a produktech. Přesto se podle našeho názoru podařilo zapojit cílové skupiny i do společného rozhodování, přičemž je nejvýše ceněna jejich nezávislost. Na rozdíl od druhé etapy průběžného hodnocení, v němž zapojení cílových skupin do rozhodovacího procesu bylo považováno

spíše za formalitu, v současné fázi hodnocení můžeme uvést dokonce nejúspěšnější formy zapojení, kterými se jednotliví partneři v RP a cílové skupiny podílely na rozhodování.

Výsledky hodnotících aktivit přinášejí zjištění, že stoupá zájem samotných RP na skutečném zapojení cílových skupin a jejich schopnost aktivizovat členy cílové skupiny, schopnost poznat potřeby cílové skupiny a přímo na ně reagovat. Ukazuje se, že zájem cílových skupin závisí na jejich motivaci, přímé komunikaci s nimi a individuálním přístupu. Vývoji inovativních nástrojů při řízení projektů napomáhá jak pravidelné připomínkování ze strany partnerů v RP, tak zapojení cílových skupin. To je přínosné v RP, kde je společné rozhodování chápáno jako produkt, a to ve formě metodických materiálů a vzdělávacích programů. Společné rozhodování přispívá pozitivně k aplikaci principu partnerství, a to co do rozsahu i hloubky partnerství. Zároveň má vliv na vývoj inovativních nástrojů i na vyhlídky úspěšného mainstreamingu.

Převažujícím stupněm zapojení cílových skupin byly konzultace. Delegování odpovědnosti jako nejvyšší formu zapojení cílových skupin do realizace projektů využívá menšina RP. Téměř všichni dotazovaní členové RP považovali vliv cílových skupin na úspěšnost mainstreamingu za prospěšný nebo velmi prospěšný. Společné rozhodování ovlivnilo pozitivně rovněž vývoj inovativních nástrojů. Zástupci cílových skupin se nechají informovat, posuzují předložené návrhy, avšak většinou nejsou aktivními tvůrci nových rozhodnutí. To se však zpravidla netýká dobře fungujících a personálně silných neziskových organizací, které sdružují příslušníky cílových skupin a mají v RP profesionální zastoupení. Na základě analýzy rozptylu můžeme potvrdit, že statisticky nejvýznamnější rozdíly mezi NTS jsou v případech reprezentativnosti zastoupení cílových skupin, přístupu k informačním zdrojům a transparentnosti jejich zapojení. Tato tři hlediska představují největší rozdíly mezi NTS.

Ve všech sledovaných RP mají partneři možnost přímé účasti na spolurozhodování ve smyslu účasti v pracovních skupinách a ŘO RP. Alternativní možností je zapojení partnera prostřednictvím shromáždění RP. Rozhodující slovo má většinou příjemce podpory. Tento stav je pochopitelný, a sice proto, že je to příjemce, kdo prostřednictvím smluvního vztahu s poskytovatelem podpory nese veškerá rizika spojená s realizací projektu. V rámci přijímání rozhodnutí jsou zajímavé přístupy jednotlivých partnerů k účasti v RP. První je možné charakterizovat tak, že partneři vnímají cíle RP komplexně a podle toho k nim přistupují. Opačný je přístup, kdy se partneři soustředí pouze na dílčí řešení, která souvisí s jejich úkoly v rámci plnění aktivit. Třetím přístupem, který je co do významu minoritní, je přístup, kdy je pro partnera naplňování cílů projektu druhotné a k projektu přistupuje jako k „zakázce“, lze tedy hovořit o silném finančním motivu. Jednoznačně však převládá přístup první, kdy partneři chápou svoji roli v projektu v celkovém kontextu RP. To znamená výrazný vedlejší pozitivní efekt realizace CIP EQUAL, kdy převládá snaha a zaujetí dosáhnout cílů projektu nad čistě podnikatelským přístupem.

Lze konstatovat, že v jednotlivých RP je princip společného rozhodování co do přijímání rozhodnutí na úrovni cílových skupin chápán ve dvou rovinách, a to v rovinách přímé a nepřímé účasti cílové skupiny. V rámci nepřímé účasti je princip naplněn prostřednictvím partnerů, kteří zastupují cílové skupiny při řízení projektu. V rámci přímé účasti cílové skupiny na přijímání rozhodnutí dochází k naplnění principu prostřednictvím účasti na konferencích, v rámci diseminace a prostřednictvím účasti v připomínkových mechanismech před zahájením, v průběhu a po skončení participace na projektových

aktivitách. Tyto mechanismy spočívají především v dotazníkovém šetření jednotlivých RP a individuálních konzultacích mentorů a konzultantů s cílovou skupinou.

Většina RP je postavena na dřívější spolupráci klíčových partnerů. K nejběžnějším aktivitám podle výsledků dotazníkového šetření patřily společné projekty (62 %), společné informační akce (55 %) a spolupráce v rámci aplikace nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti (35 %). Pouhá 3 % uvedla, že před realizací projektu v rámci CIP EQUAL s partnery nespolečně pracovala.

Shrnutí hodnocení aktuálně dostupných dopadů na úrovni České republiky

Obecným cílem CIP EQUAL je s využitím mezinárodní spolupráce vyvinout a prosadit nové nástroje boje se všemi formami diskriminace a s nerovnostmi na trhu práce. Výsledkem by tak mělo být snížení existujících bariér a podpora všech znevýhodněných skupin, které se setkávají s diskriminací či nerovným zacházením buďto přímo v zaměstnání, nebo při hledání zaměstnání.

Základním předpokladem pro naplnění výše uvedeného cíle je přenos nových postupů a nástrojů vyvinutých v jednotlivých projektech do „reálného světa“ ve smyslu jednotlivých politik realizovaných jak na národní, tak i regionální úrovni. Výsledky přenosu jednotlivých produktů a inovativních postupů do relevantní legislativy a veřejných politik byly analyzovány v části věnované dopadům.

Evaluace dopadů byla prováděna sběrem odpovědí na sekvenci následujících čtyř otázek:

- Do jaké míry výsledky Programu vyústily v doložitelné změny v relevantních politikách?
- Jaké jsou konkrétní doklady o těchto výsledcích na programové úrovni i na úrovni jednotlivých témat?
- Do jaké míry mohou mít zaznamenané změny účinek při potírání diskriminace a nerovností na trhu práce a jaké jsou jejich možná omezení?
- Do jaké míry jsou tyto změny udržitelné po skončení programu?

Jeich zodpovězení předpokládalo nalezení konkrétních dokladů vlivu výsledků CIP EQUAL na relevantní politiky. Tyto doklady byly hledány ve dvou kvalitativních úrovních. První rovinou představovaly přímé odkazy v relevantních dokumentech na poznatky získané během řešení projektů CIP EQUAL (např. důvodové zprávy zákonů). Druhou rovinou byly informace získané od jednotlivých řešitelů projektů a pracovníků relevantních pracovišť podílejících se na formulaci veřejných politik.

Hodnocení dopadů bylo negativně ovlivněno nedokončeností Akce 3, jakož i nedostatečným časovým odstupem od ukončení jednotlivých projektů. Obecně tak lze konstatovat, že jednotlivá rozvojová partnerství ještě neměla dostatek času na zajištění přenosu vyvinutých produktů do praxe.

Přes výše uvedený nedostatečný časový odstup bylo identifikováno celkem 11 dopadů projektů podporovaných v rámci CIP EQUAL do šesti sledovaných oblastí veřejných politik.

Pouze v případě úkolu 5.02 „procesně orientované dopady na veřejné politiky“ nebyl zjištěn žádný dopad. V jednom případě však lze považovat vliv CIP EQUAL pouze za podpůrný, neboť daná změna byla diskutována i bez ohledu na existenci CIP EQUAL. Jde o rozdělení kompetencí mezi úřady práce a inspektoráty práce. Některé dopady ještě nemají konkrétní formu změny legislativy. Zde se jedná o ošetření zakládání a fungování sociálního podniku a zavedení otcovské dovolené. Z tohoto důvodu je možné konstatovat, že CIP EQUAL přinesl zatím 8 „plnohodnotných“ dopadů do oblasti veřejných politik.

Na základě provedené analýzy dopadů je možné zformulovat následující závěry:

- Implementované změny mají většinou dílčí charakter a nemohou ovlivnit celkovou situaci na trhu práce. Pozitivní dopady je však možné očekávat u určitých specifických skupin: u osob se sníženou pracovní schopností je to zejména zohlednění jejich individuálních potřeb ve vzdělávacím systému (kariérní poradenství) a v pracovním životě (institut přípravy práce), u osob dojíždějících do zaměstnání zavedení daňové uznatelnosti nákladů na dopravu u jejich zaměstnavatelů.
- Pouze část zjištěných dopadů má charakter přenosu vyvinutého produktu do veřejných politik. Zbytek vznikl v rámci připomínkového řízení nebo při práci v NTS.
- Vyhodnocení účinnosti implementovaných změn v relevantních politikách je možné vzhledem k malému časovému odstupu provádět pouze v obecné rovině.
- Většina z implementovaných změn je udržitelná, neboť nepředstavuje problém ani v oblasti právní, ani fiskální.

Na základě provedených analýz je možné zformulovat následující doporučení:

- Hodnocení dopadů programů se stejnou filozofií jako CIP EQUAL by mělo být prováděno s podstatně větším časovým odstupem. Lze doporučit 3 roky od ukončení Akce 3.
- Při práci s jednotlivými produkty se jeví jako potřebné souběžné sledování dvou skupin lidí ze stejné cílové skupiny. Na první z nich je aplikován vyvíjený produkt/nástroj a na druhou nikoliv. Následně je možné porovnat dopady sledovaného nástroje a odfiltrovat tak problém „base line scenario“. Hodnocení účinnosti a efektivnosti navrhovaných opatření se stává podstatně objektivnějším. Tento postup by se měl stát předpokladem pro úspěšné validační řízení.
- Při budoucím koncipování obdobných programů se jeví jako vhodné jejich užší zacílení. Při pohledu na tematická zaměření jednotlivých projektů a i jednotlivé dopady jednoznačně vynikne široké rozprostření CIP EQUAL. Usnadní se jak odborné sledování jednotlivých výstupů, tak i následná evaluace dopadů.

Tabulka 1: Dopady do legislativy a relevantních politik identifikované do 31. června 2008

Oblast evaluace	Návrh změny zákona	Název projektu	Podpořeno v rámci opatření	Dopad	Poznámka
5.01	Transpozice zkušeností s prací s osobami se zdravotním postižením, kdy byl do zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, začleněn institut přípravy práce u osob se zdravotním postižením	Podmínky pro sladování profesního a rodinného života – partnerství v rodině	7.1 Podpora zavádění flexibilních pracovních úvazků a moderních metod zaměstnávání – možnost využití zejména ženami	Národní	Realizováno prostřednictvím NTS A.
5.01	Komunitní plán sociálních služeb města Brna do roku 2009 – vyčleněny finanční prostředky na opatření zaměřené na přípravu zrakově postižených na vstup na trhu práce	Role rovných příležitostí v prosperitě společnosti	4.3 Snižování rozdílů v uplatňování žen a mužů na trhu práce v oblastech Cíle 1	Regionální	Realizováno v rámci připomínkového řízení.
5.03	Rozdělení kompetencí v oblasti dozoru nad trhem práce mezi úřady práce a inspektoráty práce	Podmínky pro sladování profesního a rodinného života – partnerství v rodině	7.1 Podpora zavádění flexibilních pracovních úvazků a moderních metod zaměstnávání – možnost využití zejména ženami	Národní	
5.03	Změny v „Programu zaměstnaneckých agentur“	Integrační program pro uvolňované pracovníky při restrukturalizaci ocelářského průmyslu	6.2 Integrační programy pro uvolňované pracovníky při restrukturalizaci velkých firem	Regionální	
5.04	Implementace institutu kariérního poradce do zákona č. 561/2004 Sb.	Integrované poradenství pro znevýhodněné osoby na trhu práce v kontextu národní a evropské spolupráce	1.3 Podpora integrace zdravotně postižených na otevřený trh práce	Národní	

5.04	Návrh na doplnění novely zákona o soc. službách a souvisejících vyhlášek. Rozšíření nabídky vzdělávacích kurzů o problematiku managementu sociálních služeb.	Rozvoj sociálních služeb	2.3 Posilování sociální ekonomiky (třetího sektoru), zejména komunitních služeb se zaměřením na zvyšování kvality pracovních míst v oblastech Cíle 1	Národní	
5.05	Zákon o soc. podniku – podklady	Pracovněvzdělávací program pro klienty Domu na půli cesty ve Velkém Dvoře u Pohořelic	2.3 Posilování sociální ekonomiky (třetího sektoru), zejména komunitních služeb se zaměřením na zvyšování kvality pracovních míst v oblastech Cíle 1	Národní	Podklady zpracovány v rámci NTS C
5.06	Návrh změn a doporučení pro nově vznikající zákonnou úpravu o otcovské dovolené pro MPSV	Role rovných příležitostí v prosperitě společnosti	4.3 Snižování rozdílů v uplatňování žen a mužů na trhu práce v oblastech Cíle 1	Národní	
5.07	Zavedení teleworkingu	Podmínky pro sladování profesního a rodinného života – partnerství v rodině	7.1 Podpora zavádění flexibilních pracovních úvazků a moderních metod zaměstnávání – možnost využití zejména ženami	Národní	
5.07	Zavedení možnosti uplatňovat si náklady na dopravu zaměstnanců do zaměstnání	Podmínky pro sladování profesního a rodinného života – partnerství v rodině	7.1 Podpora zavádění flexibilních pracovních úvazků a moderních metod zaměstnávání – možnost využití zejména ženami	Národní	
	Zákon o č. 108/2006 Sb, o sociálních službách a zákon 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění – úprava mobilní paliativní specializované domácí péče	Umírat doma je normální	2.3 Posilování sociální ekonomiky (třetího sektoru), zejména komunitních služeb se zaměřením na zvyšování kvality pracovních míst v oblastech Cíle 1	Národní	

Zdroj: vlastní zpracování